

ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA 2022

Sallan kunta

Sisällys

1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA	3
1.1 ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET.....	3
1.2 PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA JA SEN KEHITTÄMINEN.....	3
1.3 SALLAN KUNNAN ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN JA KESKEISET RATKAISUT.....	5
<i>Esiopetuksen opetussuunnitelman prosessi</i>	5
2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	6
2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT VELVOITTEET.....	6
2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA.....	8
2.3 ARVOPERUSTA.....	9
2.4 OPPIMISKÄSITYS.....	10
2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA.....	10
<i>Ajattelu ja oppiminen</i>	11
<i>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</i>	11
<i>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</i>	11
<i>Monilukutaito</i>	12
<i>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</i>	12
<i>Osallistuminen ja vaikuttaminen</i>	12
2.6 ESIOPETUS SALLASSA.....	13
<i>Arvoperusta</i>	13
<i>Oppimiskäsitys</i>	16
<i>Laaja-alainen osaaminen</i>	17
3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI	18
3.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET.....	18
<i>Kaikille yhteinen esiopetus</i>	18
<i>Oppimisen ja oivalluksen ilo</i>	19
<i>Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana</i>	19
<i>Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa</i>	19
3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖT ESIOPETUKSESSA.....	20
3.3 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN AIKANA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA.....	21
<i>Yhteistyö esiopetuksessa</i>	21
<i>Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö</i>	21
<i>Yhteistyö siirtymävaiheissa</i>	22
3.4 MEIJÄN PEDAGOGIIKKA.....	22
<i>Oppimisen ja oivalluksen ilo oppivassa yhteisössä</i>	23
<i>Oppimisympäristöt</i>	24
<i>Yhteistyö esiopetuksessa</i>	27
<i>Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö</i>	28
<i>Yhteistyö siirtymävaiheissa</i>	28
4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET	29
4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT.....	29
4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA.....	30
4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET.....	31
<i>Ilmaisun monet muodot</i>	32

<i>Kielen rikas maailma</i>	33
<i>Minä ja meidän yhteisömme</i>	34
<i>Tutkin ja toimin ympäristössäni</i>	36
<i>Kasvan ja kehityn</i>	37
4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ	39
<i>Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa</i>	39
<i>Kaksikielinen esiopetus</i>	40
4.5 SALLAN ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET	41
<i>Monipuoliset työtavat oppimisen tukena</i>	41
<i>Arviointi oppimisen tukena</i>	43
<i>Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus</i>	45
5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI	45
5.1 TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET	45
5.2 YHTEISTYÖ HUOLTAJAN KANSSA TUEN AIKANA	46
5.3 YLEINEN TUKI	46
5.4 TEHOSTETTU TUKI	47
<i>Pedagoginen arvio</i>	47
<i>Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana</i>	48
5.5 ERITYINEN TUKI	49
<i>Pedagoginen selvitys</i>	49
<i>Erityisen tuen päätös</i>	50
<i>Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma</i>	51
<i>Pidennetty oppivelvollisuus</i>	52
5.6 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT	53
<i>Osa-aikainen erityisopetus</i>	53
<i>Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet</i>	53
5.7 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI SALLAN ESIOPETUKSESSA	54
<i>Yhteistyö koulun kanssa lapsen oppimisen tukemiseksi</i>	55
<i>Pidennetty oppivelvollisuus</i>	56
6. OPPILASHUOLTO	57
6.1 MONIALAINEN OPPILASHUOLLON YHTEISTYÖ	57
<i>Oppilashuoltoryhmät</i>	58
6.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO	59
6.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO	59
6.4 OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAT	61
7. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS	63
LIITTEET	64

Sallan Kinttalanharjun varhaiskasvatuskeskuksen maskottien toteutus ja valokuvat: Katja Roininen 2021, varhaiskasvatuksen projektikoordinaattori

Sallan kunnan esiopetussuunnitelma hyväksytty Sallan kunnan hyvinvointipalvelulautakunnassa 28.7.2022.

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama-valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista³. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

³ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁵
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁶
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten⁷. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista⁸. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä⁹. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹⁰. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä¹¹. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat¹² laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen¹³. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

⁵ Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

⁶ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

⁷ Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

⁸ Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

⁹ Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

¹¹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹² Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

1.3 Sallan kunnan esiopetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Sallan kunnassa esiopetusta järjestetään Kinttalanharjun varhaiskasvatuskeskuksessa. Sitä toteutetaan valtakunnallisten sää-
dösten ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti Sallan kunnan suomenkielisessä varhaiskasvatuskeskuk-
sessa. Esiopetus on jatkumoa varhaiskasvatuksessa alkanutta oppimisen polkua, joka nivoutuu yhteen Sallan kunnan perus-
opetukseen.

Sallan kunnan esiopetussuunnitelma 2022, josta käytetään tässä asiakirjassa lyhennettä eops. Se perustuu esi- ja perusope-
tusta koskeviin lakisäädöksiin sekä valtakunnalliseen esiopetussuunnitelmaan 2014. Sallan eops laaditaan suomen kielellä.
Rakenteeltaan Sallan kunnan esiopetussuunnitelma on valtakunnallisten perusteiden mukainen. Jokaisen luvun päätöskap-
paleena on paikallisesti päätetyt asiat Salla sloganin alla vihreällä fontilla. Esiopetussuunnitelmaa laatiessa on hyödynnetty
Sallan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa, 2-v eops:ia, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa sekä Sallan kunnan esi-
ja perusopetuksen tasa-arvo - ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Paikallinen opetussuunnitelma on valtakunnallisten perusteiden rinnalla Sallan esiopetuksen toimintaa velvoittava asiakirja.
Täydentävän varhaiskasvatuksen osalta sovelletaan Sallan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Paikallisen eops:n hyväksyy
Sallan kunnan hyvinvointipalvelulautakunta. Paikallinen eops on saatavilla sähköisessä muodossa Sallan kunnan internet-si-
vuilla, Daisyssä sekä Sallan kunnan varhaiskasvatuksen/esiopetuksen Peda.Net -sivustolla.

Paikallisesti päätettävät asiat perustuvat ”meijän pedagogiikkaan”. Se on kehitetty varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lasten,
heidän huoltajiensa, Kinttalanharjun henkilöstön sekä monialaisen yhteistyön tuloksena. Meijän pedagogiikan tärkein arvo-
perusta on hyvinvoiva sallalainen lapsi. Arvoperusta pohjautuu lapsi- ja perhelähtöisiin ajattelu- ja toimintatapoihin sekä ”Juu-
ret Sallassa” ja ”Enemmän yhdessä” – ajatuksiin.

Esiopetuksen opetussuunnitelman prosessi

Sallan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelman prosessissa ovat olleet mukana kaikki vahvan paikallisen koulutuksen järjes-
täjät. Sen kautta on saatu huomioitua kuntamme erityisosaaminen. Esiopetussuunnitelmaa on laadittu tiiviissä yhteistyössä
varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön kanssa. Esiopetuksen henkilöstö teki myös kyselyn 5 – 6 -vuotiaiden lasten
huoltajille uuden paikallisen esiopetussuunnitelman laatimiseksi. Huoltajilta saadut vastaukset olivat pääsääntöisesti yhte-
neväisiä esiopetuksen perusteiden kanssa. Huoltajilta saatuja vastauksia huomioitiin paikallista opetussuunnitelmaa tehdessä
ja ne ovat myös liitteenä (liite1) opetussuunnitelman lopussa. Vastauksia hyödynnetään jatkossa mm toiminnan arvioimisen
ja kehittämisen yhteydessä. Esiopetusikäisiltä lapsilta kerättiin ajatuksia mm. siitä, mitä on hyvä esiopetus. Lasten ajatukset
näkyvät tekstiin sisällytetyissä puhekuplissa.

Oppilashuoltoa sekä huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä käsittelevät opetussuunnitelman osuudet on laadittu yhteistyössä
sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Rakenteeltaan esiopetussuunnitelma on perusteiden mukainen. Jokaisen luvun päätöskap-
paleena on paikallisesti päätetyt asiat. Sallan kunnan esiopetussuunnitelma julkaistaan painettuna ja sähköisenä versiona.

Esiopetussuunnitelman toteutumisen seuranta ja kehittäminen

Esiopetussuunnitelman toteutumista seurataan osana varhaiskasvatuksen ja opetuksen arviointi- ja kehittämistyötä. Yhteis-
työn vahvistaminen sivistystoimen ja alakoulun kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Tiedonsiirron ja siirtymävaiheen sujuvuuteen

kiinnitetään huomiota; varhaiskasvatuksesta eskariin ja eskarista kouluun. Esiopetussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan sekä kehitetään. Huoltajien osalta palautetta saadaan mm. leops-keskustelujen yhteydessä, vanhempainilloissa sekä päivittäisissä kohtaamisissa. Opetussuunnitelman vaikuttavuutta ja kehittämistarpeita arvioidaan sivistystoimen talousarvion laatimisen ja tilinpäätöksen yhteydessä. Ylimpänä päättävänä toimielimenä opetussuunnitelman toteutumista valvoo sivistyslautakunta.

Huoltajia ja sidosryhmiä tiedotetaan opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosisuunnitelmasta esiopetukseen tutustumisen yhteydessä ja esiopetuksen alkaessa. Esiopetussuunnitelma on nähtävillä kunnan internet-sivustolla sekä Sallan varhaiskasvatuksen/esiopetuksen Peda.Net-sivustolla. Sallan kunnan esiopetussuunnitelmaa täydentävät mm. perusopetuksen opetussuunnitelma ja tasa-arvosuunnitelma, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, oppilas-huollon suunnitelma sekä kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimintamalli.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan¹⁴. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta¹⁵. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelija-huoltolakiin¹⁶ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväk-

¹⁴ Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

¹⁵ Perusopetuslaki (628/1998) 4§

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

syttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella¹⁷. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päättettäessä on otettava huomioon lapsen etu.¹⁸ Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁹, tasa-arvolaki²⁰, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²¹ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²².

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta²³. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja²⁴. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa²⁵.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden²⁶, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia²⁷. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja²⁸.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta²⁹. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia³⁰. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.³¹

¹⁷ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

¹⁸ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

²⁰ Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

²¹ Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

²² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

²³ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

²⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

²⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

²⁶ Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

²⁷ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

²⁸ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoitosta 11 b (1290/1999)

²⁹ Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

³⁰ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

³¹ Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön³². Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille.³³ Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain³⁴ mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta³⁵. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kanalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen³⁶ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskusteleekin kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisää-

³² Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

³³ Perusopetuslaki 35 § (163/2022)

³⁴ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

³⁵ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

³⁶ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

miseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erytisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)³⁷.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan³⁸. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta³⁹.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävästä elämäntavasta periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun

³⁷ Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

³⁸ Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

³⁹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate⁴⁰. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena⁴¹. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

⁴⁰ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

⁴¹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kovalukutaidon ja media-lukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kovalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa⁴². Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

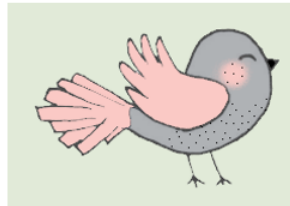
⁴² YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

2.6 Esiopetus Sallassa

Sallalaisessa esiopetuksessa on tärkeää huomioida luonnon läheisyys, kestävä kehitys sekä juuret Sallassa elämänmuoto. Lapsi kasvaa ja kehittyy yhteisössä, jolla on vahvat perinteet, mutta myös halu uudistua ja oppia uutta. Esiopetusta kehitetään osana yhtenäistä oppimisen polkua varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Esiopetus ja muu varhaiskasvatus liitetään yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että lapsen päivästä muodostuu yhtenäinen lapsen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo. Sallassa esiopetus järjestetään Kinttalanharjun varhaiskasvatuskeskuksessa, jossa on myös täydentävän varhaiskasvatuksen mahdollisuus. Esiopetusta annetaan vähintään 700 tuntia vuodessa ja 4 tuntia päivässä. Lukuvuoden työpäivät mukautuvat Sallan perusopetuksen työaikojen mukaan.

Arvoperusta

Meidän pedagogiikassa tärkein arvoperusta on hyvinvoiva sallalainen lapsi

HYVINVOIVA LAPSI

LAPSI- JA PERHELÄHTÖISYYS

- Kunnioitus
- Aito läsnäolo
- Vahvuusjattelu

ENEMMÄN YHDESSÄ

- Avoin yhteistyö
- Monialaisuus
- Oppiva yhteisö

JUURET SALLASSA

- Perinteiden kunnioittaminen
- Luonnonläheisyys
- Yhteisöllisyys

Kuvio 1. Esiopetuksen arvoperusta Sallassa

Meidän pedagogiikan arvoperustan lähtökohtana on hyvinvoiva sallalainen lapsi. Lapsi oppii, kun hän voi hyvin ja ilmapiiri on lämmin, turvallinen sekä sensitiivinen. Lapsi oppii, kun hän saa osallistua omaa elämää koskeviin päätöksiin ja tarjolla on mielekästä tekemistä ja liikkumista. Lapsi oppii osallisuuden, leikin, vahvuuksien, keuhun sekä kannustuksen avulla. Tuemme hyvinvointia myös arvoillamme, joita ovat lapsi- ja perhelähtöisyys, enemmän yhdessä sekä juuret Sallassa.

" yhdessä saa kiekon maaliin"

Lapsi- ja perhelähtöisyys on yhteistyötä, jossa on tärkeää osapuolten kunnioittaminen, aito läsnäolo, kuunteleminen sekä positiivisuus. Huoltajat ovat asiantuntijoita lapseensa liittyvissä asioissa, ja heillä on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Lämmin ja avoin yhteistyö luo turvallisen ilmapiirin lapsen kasvulle ja hyvinvoinnille.

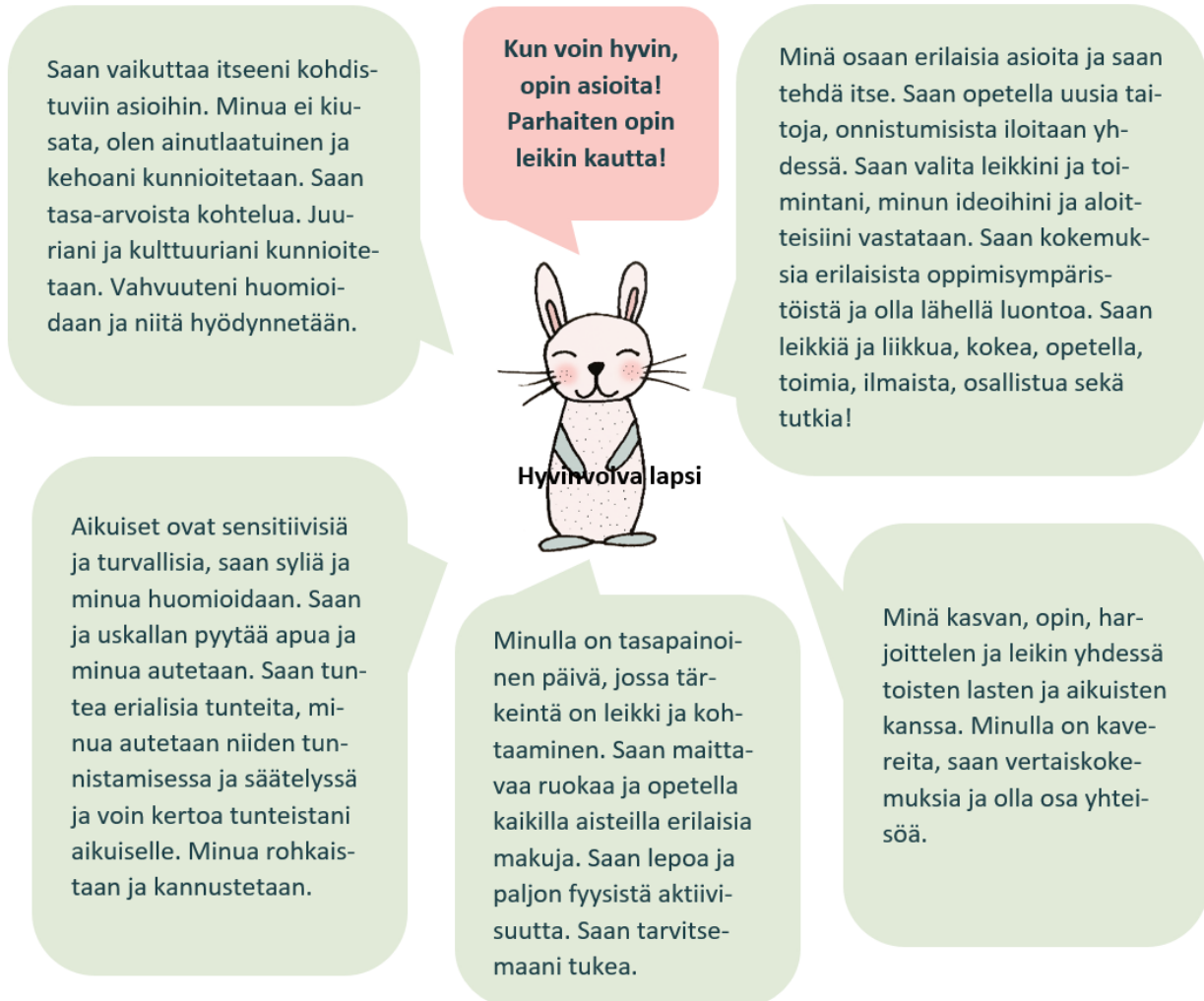
Enemmän yhdessä tarkoittaa avointa ja aktiivista yhteistyötä huoltajien sekä monialaisen yhteistyöverkoston (kunnan sosiaali- ja terveystoimi ja yksityiset sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajat) kesken lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Esiopetuksen kasvattajat yhdessä muiden toimijoiden kanssa tukevat huoltajien kasvatustehtävää ammatillisista ja pedagogisista lähtökohdista käsin. Enemmän yhdessä tarkoittaa sitä, että yhdessä olemme enemmän ja saamme aikaan enemmän.

" yhteistyö on sitä, että auttaa..."

Juuret Sallassa –ajattelu kunnioittaa sallalaisia perinteitä ja yhteisöllisyyttä.

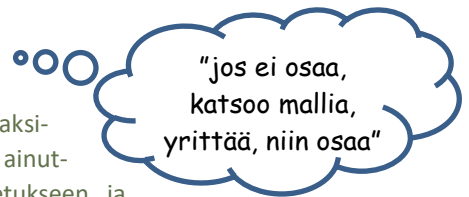
Se on myös luonnonläheisyyttä: Salla tarjoaa lapsille rikkaan ja monipuolisen oppimisympäristön sekä mahdollisuuksia elämykselliselle toiminnalle ja oppimiselle lähellä luontoa. Luonnossa oleminen, yhteisöllinen toiminta ja omien juurien sekä kulttuurin tiedostaminen lisäävät lapsen hyvinvointia. Alla on kuvailtu lapsen maailmasta käsin, mitä hyvinvoiva lapsi tarkoittaa meidän pedagogiikassa.

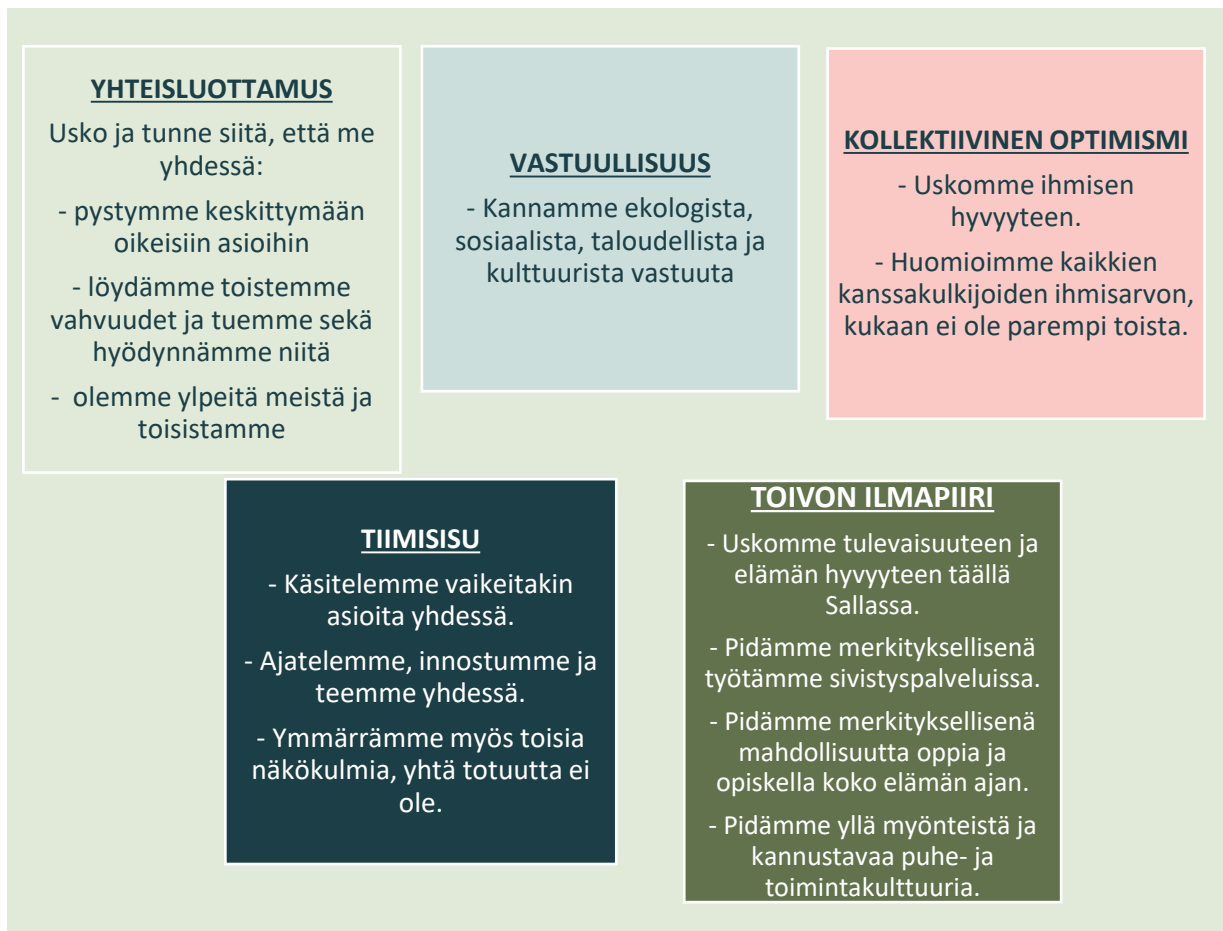

Kuvio 2. Hyvinvoiva lapsi meidän pedagogiikassa

Sallan kunnan esiopetus on tärkeä osa myös sivistyspalveluiden alaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Sallan kunnan 2-v eops:n arvoperustaa täydentävät seuraavat arvot, jotka ovat yhteisiä koko sivistyspalveluissa. Arvot tuodaan esille kaikessa esiopetuksen toiminnassa lasten, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas sellaisena kuin on ja hänellä on oikeus hyvään opetukseen ja huolenpitoon. Sallan kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä sivistyspalveluiden yhteinen arvoperusta tukevat kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelman perusteiden käsitystä. Paikallisella tasolla painotetaan sitä, että toisen kunnioittaminen, hyvä yhteistyö ja hyvinvoiva yhteisö edistävät myös lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Alla olevassa kuviossa on auki kirjattuna Sallan kunnan sivistyspalveluiden arvot.

Kuvio 3. Sallan kunnan sivistyspalveluiden arvot

Oppimiskäsitys

Esiopetus on pedagogista toimintaa, johon vaikuttaa oleellisesti työntekijöiden käsitys lapsesta oppijana. Oppimiskäsitys luo perustan työntekijän oman ajattelun ja pedagogisen toiminnan suunnitteluun. Meillä Sallan kunnassa esiopetuksen oppimiskäsityksen painopisteinä ovat osallisuus, leikki ja vahvuusajattelu.

Osallisuuden myötä esiopetuksessa painottuu vuorovaikutuksellinen tapa tukea ja ohjata lasta leikeissä ja arjen tilanteissa pohtimaan sekä arvioimaan omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia. Kasvatus- ja ohjaustilanteissa sekä kodin ja esiopetuksen yhteistyössä pohditaan oppimista ja toimintaa ydinkysymysten avulla. Näitä ydinkysymyksiä ovat: mitä ja miten tänään opin/oivalsin, mitä en oppinut ja miten voisin oppia, mitä tunteita koin tänään.

Vahvuusajattelun taustalla on käsitys siitä, että lapsen kokemus itsestään ja omista mahdollisuuksistaan on oppimisen kannalta ensisijaisen tärkeää. Aikuisen tehtävänä on auttaa lasta oppimaan tukemalla itsetunnon ja minäkuvan kehittymistä. Tämä onnistuu, kun aikuinen keskittyy lapsen vahvuuksiin sekä opettaa lasta huomaamaan vahvuutensa ja niiden hyödyntämisen.

Kuvio 4. Meijän pedagogiikan oppimiskäsityksen perusta

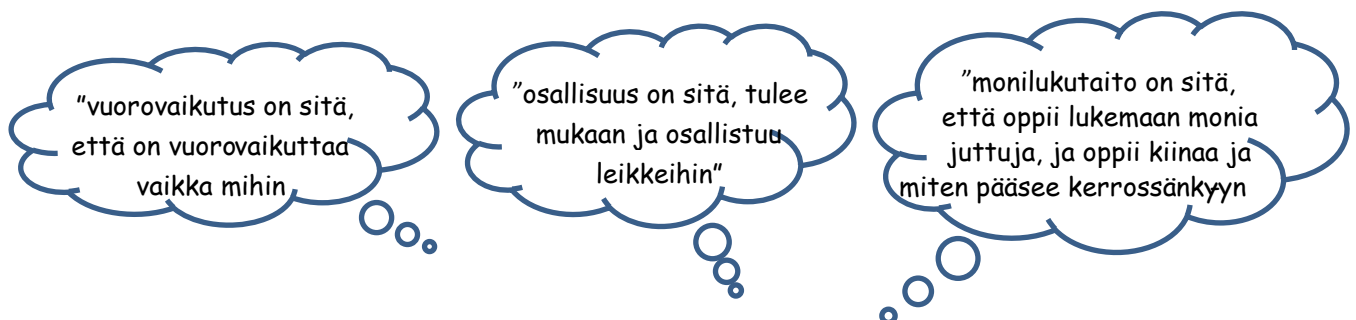
Kasvattajien ajatuksia oppimiskäsityksestä:

- lempeät ja lämpimät sekä herkästi aistivat tuntosarvet, joilla lasta kosketat
- lapsen oma ajattelu
- yksilöllisyys, tarpeet
- laaja oppimisympäristö
- aiemmin ei otettu huomioon lasten erilaisuutta tai tapaa oppia
- leikin kautta oppiminen, lapsen arki perustuu leikkiin
- lapset saavat olla lapsia
- älylaitteet

Laaja-alainen osaaminen

Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan. Toimintaa arvioidaan arjen tilanteissa päivittäin sekä keskusteluissa huoltajien ja kasvattajien kanssa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteena on muun muassa se, että lasta rohkaistaan ja autetaan kehittämään oppimisen taitojaan, vahvistetaan lapsen itseluottamusta omaan osaamiseensa sekä kehitetään rikkaan toimintakulttuurin ja – ympäristön avulla lapsen monilukutaitoa. Lasta haastetaan ajattelemaan ja pohtimaan asioita itse ja tuomaan esiin omia ajatuksiaan. Häntä kannustetaan ja tuetaan vuorovaikutukseen erilaisissa tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa sekä ohjataan tasa-arvoiseen kohtaamiseen. Lasta ohjataan välittämiseen, vastuuseen, huolenpitoon sekä omaksumaan kestävän kehityksen mukaisen elämäntavan. Osallistavilla toimintatavoilla lisätään lapsen vaikutusmahdollisuutta, vastuunottoa ja päätöksentekotaitoa. Arjessa lapsi kohdataan, häntä kuullaan, hänen kanssaan keskustellaan ja häntä kannustetaan.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä. (EOPS2014)

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohdaksi on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sija. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Esiopetuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosiimaan kävelyä ja pyöräilyä oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana 23 toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antaman ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävä elämäntapaan liittyvää kasvatusta.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä⁴³. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

⁴³ Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla⁴⁴.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

⁴⁴ Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

Yhteistyö siirtymävaiheissa

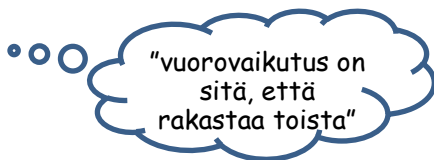
Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁴⁵. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

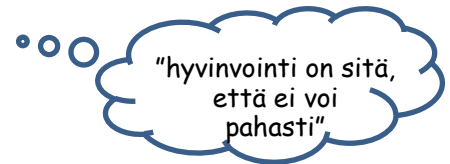
3.4 Meijän pedagogiikka

Meijän pedagogiikassa toimintakulttuuriin on luotu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteiset rakenteet, joilla mahdollistetaan työyhteisön yhteiset ammatilliset keskustelut ja osaamisen jakaminen. Viikoittain pidämme opetiimin sekä vuoroviikoin pidämme pedatiimin ja kahvitiimin. Opetiimiin osallistuvat ryhmien opettajat ja pedatiimiin osallistuvat hoitajat ja avustajat vuorotellen. Ope- ja pedatiimeissa

käsitellään pedagogisia aiheita erilaisin menetelmin ja kahvitiimissä pohditaan talon yleisiä asioita. Lisäksi pidämme ajoittain koko talon yhteisiä iltatiimejä sekä kaksi kertaa vuodessa pidämme suunnittelupäivät.

Esiopetuksen pedagogista toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään erityisesti kirjasto- ja kulttuuripalveluiden sekä museon, mutta myös paikallisen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Toiminnassa huomioidaan Juuret Sallassa- elämänmuoto, joka sisältää sallalaista kulttuuria, perinteitä, historiaa, Sallan murteeseen tutustumista, monikulttuurisuutta ja Venäjän rajan läheisyyden huomioimista, luonnonläheisyyttä ja ulkona oppimista, luonnonrikkauksien hyödyntämistä sekä kestävästä kehityksen periaatteen mukaisesti elämistä.

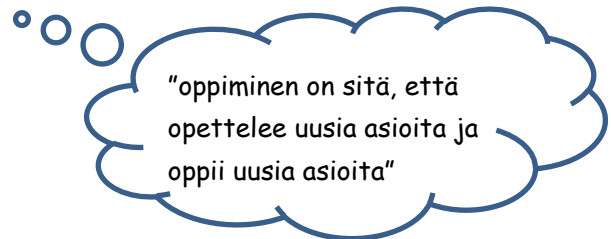
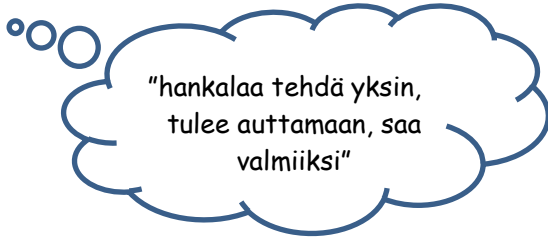

Äkkää vastuusi – kampanja

⁴⁵ Perusopetuslaki 40-41 § (642/2010)

”Äkkää vastuusi, ole väärtin arvoinen” on sallalainen, usean eri toimijan yhteinen kampanja kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi. Jokaisella ihmisellä on lakiin perustuva oikeus turvalliseen elämään. Sallan kunnassa on haluttu tehdä asian eteen paikallista suunnitelmallista ja sitoutunutta työtä. Äkkää vastuusi korostaa jokaisen aikuisen, lapsen ja nuoren vastuuta kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä turvallisen toimintakulttuurin luomiseksi varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, koulussa ja koko kyläyhteisössä. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun yhtenä tavoitteena on ohjata ja kasvattaa lapsia kunnioittamaan kanssaihmiä ja hyväksymään erilaisuutta. Äkkää vastuusi -teeman avulla kiusaamisen ehkäisystä ja turvallisesta elämästä tehdään jokaisen meidän asia ohjaamalla ja kannustamalla olemaan väärtin (ystävän) arvoinen.

Oppimisen ja oivalluksen ilo oppivassa yhteisössä

Sallan kunnan esiopetuksen sekä koko sivistyspalveluiden toimintakulttuurin perustana on oppiva yhteisö, joka merkitsee sitä, että kaikki yhteisön aikuiset ja lapset oppivat toisiltaan. Toiminta perustuu tasa-arvoisuuteen, kaikkien osallisuuteen, yhteistyöhön ja toisten huomioimiseen. Työhömmä kuuluu tiimin ja oman toiminnan arviointia. Työpaikalle ei kuulu huono käyttäytyminen ja jokaisella työyhteisön jäsenellä on velvollisuus puuttua, jos havaitsee epäammatillista käytöstä tai jos joku ei pidä kiinni yhteisistä sopimuksista, jotka sovitaan vuosittain tiimisopimuksissa. Jokainen kasvattaja tiedostaa omat arvonsa ja toimintamallinsa, osaa kriittisesti arvioida niitä sekä kehittää niitä kohti valtakunnallisen ja paikallisen vasun arvoja ja toimintamalleja. Yhteiskunta on muuttunut ja pitkäaikaistutkimukset ovat tuoneet uutta tietoa, jonka myötä kasvatuksen tavoitteet ja laki ovat muuttuneet. Tämä tarkoittaa sitä, että emme enää voi kasvattaa ja opettaa lapsia siten kuin ennen on kasvatettu ja opetettu. Enää ei ole kyse siitä, mitä opetamme vaan mitä lapset oppivat. Esiopetusikäiselle lapselle ominaisin tapa oppia on leikin kautta, näin ollen opetuksessa painottuu leikki eikä esim. irralliset kynätehtävät. Esiopetuksen tulee perustua tutkittuun tietoon ja ammatillisuus vaatiikin jatkuvaa osaamisen päivittämistä. Kasvattaja voikin kysyä itseltään, millainen kasvattaja olen, jos oppi menee hukkaan eikä käyttämäni keinot tue lapsen oppimista.

Oppiva yhteisö kannustaa kokeilemaan ja yrittämään sekä haasteiden edessä yrittämään sinnikkäästi uudelleen. Toiminnan arviointi ja kehittäminen ovat tärkeä osa oppivan yhteisön prosessia. Osallistavassa toimintakulttuurissa kiinnitetään huomiota vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön. Näiden ydinajatuksena on ”neljän koon periaate”: kohtaa, kuuntele, keskustele ja kannusta.

Kohtaa

Kohtaaminen merkitsee läsnäoloa ja huomioimista. Tervehtiminen ja silmiin katsominen ovat pieniä, mutta kohtaamisen kannalta suuria eleitä. Aito kohtaaminen viestittää hyväksyntää ja hyvätahtoisuutta. Varhaiskasvatuksen arjessa kohtaamme päivittäin lapsia, työkavereita, huoltajia sekä muita henkilöitä. Kohtaamalla edesautetaan vuorovaikutuksen, osallisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisen arjen huomioimista. Lisäksi kohtaaminen antaa mahdollisuuden huomioida ja tunnistaa erilaiset kulttuurit ja kunkin yksilöllisyyden.

Kuuntele

Kuunteleminen on merkittävä osa kommunikointia. Aktiivisesti kuuntelemalla saadaan tietoa, joka on kehittymisen ja kehittämisen lähtökohta. Kuuntelemalla lapsia, työkavereita, huoltajia ja muita yhteistyötahoja luomme heille mahdollisuuden osallistua yhteisön kehittämiseen. Kuuntelu toimii parhaimmillaan voimavarana, kaikesta ei tarvitse selvittää omien ideoiden avulla.

Keskustelee

Keskustelun avulla jaetaan tietoa, tunteita, ajatuksia sekä kokemuksia ja luodaan näin mm. yhteistä ymmärrystä ja uusia näkökulmia aiheeseen.

Kannusta

Kannustaminen ja palaute ovat hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta merkittäviä tekijöitä. Kannustaminen viestittää tuen ja arvostuksen antamista toiselle. Oppimisen kannalta positiiviset kokemukset ja palaute motivoivat lasta aktiiviseen toimintaan. Myös huoltajat sekä työyhteisön ja tiimin jäsenet tarvitsevat kannustusta.

Meidän pedagogiikkaan on rakennettu aikaikkunat päivän struktuureista. Esiopetus alkaa aamupalalla, jonka jälkeen jokainen ryhmä kokoontuu oman aamunuotion äärelle. Aamunuotiolla kohdataan koko ryhmä yhdessä, tällä luodaan ryhmään kuulumisen tunnetta. Aamunuotio alkaa ryhmän omalla yhteisesti sovitulla tervehdyslaululla, jonka jälkeen aamunuotiolla toteutetaan osallistavaa, innostavaa, liikkumista tukevaa toimintaa, jolla innostetaan tulevaan pienryhmätoimintaan. Aamunuotion lopuksi jakaannutaan erilaisin menetelmin pienryhmäleikkeihin/-toimintaan. Olemme yhdessä sopineet, että pienryhmiin jakautaan vaihtelevasti kolmella eri tavalla: aikuisen ennakkoon suunnitteleamalla tavalla, arpomalla tai lasten päätöksellä. Yhteisesti sovitut aamu rauha ja aamunuotio tukevat yhteisöä leikkiin ja lämpimään vuorovaikutukseen.

Oppimisympäristöt

Esiopetuksessa oppimisympäristöt ovat monimuotoisia, tilat monikäyttöisiä ja muunneltavia. Esiopetuksen käytössä on leikkihuoneita, pienryhmätiloja sekä sali ja ruokala.

Pihan suunnittelussa on otettu huomioon luonnonläheisyys hyödyntämällä luonnonmateriaaleja, esimerkiksi isot kivet ja pölyt rikastuttavat ja aktivoivat lasten liikkumista ja leikkiä. Esiopetuksen pihassa sijaitsevalla monitoimikentällä on tilaa sääntöleikeille, pallopeleille yms. talviaikaan pihasta pääsee suoraan luistelemaan ja hiihtämään. Pihastamme löytyy myös kota, jossa jokainen ryhmä pääsee viikoittain omana kotapäivänään grillaillemaan, lukemaan kirjoja, tunnelmoimaan, lämmittämään aidon tulen äärelle ym.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään aktiivisesti pihalta alkavaa metsää sekä Liinaharjun ja kylän leikkipuistoa. Lisäksi oppimisympäristöinä toimivat mm. kirjasto, museo, Kievari, Pirtti, Salla-tunturi, Ruuhijoen ulkoilureitti, Sallan keskusta, kylpylä, Marjavaaran metsäalue, urheilukenttä, jäähalli sekä kunnassa toimivat muiden toimijoiden yksiköt. Voimme tehdä esimerkiksi kävelyretken ikääntyneiden palvelukodille ilahduttamaan mummoja ja pappoja laulujen kera. Paikallinen liikenne on myös yksi oppimisympäristö, jossa harjoitellaan liikennesääntöjä ja toisten huomioimista liikenteessä. Teemme yhteistyötä Liikenneturvan kanssa.

Sallan kunnan varhaiskasvatus on mukana Opetushallituksen rahoittamassa Innovatiiviset oppimisympäristöt varhaiskasvatuksessa- hankkeessa. Koska kunnassamme on vain yksi yksikkö ja esiopetus toimii samoissa tiloissa varhaiskasvatuksen kanssa, joten hankkeen myötä myös esiopetuksen henkilökunta arvioi ja kehittää yhdessä lasten ja huoltajien kanssa fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja kognitiivisia oppimisympäristöjä.

Oppimisympäristöjen merkitystä ja muutosta on työstyetty vuosina 2021-2022 Opetushallituksen rahoittamassa hankkeessa: Meidän pedagogiikkaa kohti Sallassa (innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa). Meidän oppimisympäristössämme kaikki, esimerkiksi liikuntaan, musiikkiin sekä taiteen luomiseen tarvittavat välineet ovat lasten saatavilla ja lapsilla on mahdollisuus luovaan itsensä toteuttamiseen päivittäin. Olemme tehneet myös yhteistyötä Hannelandian kanssa, jolloin on vielä syvennytty oppimisympäristöjen merkitykseen ja rakennettu yhdessä erilaisia leikkimaailmoja ja leikkitarjoumia ryhmiin. Leikkitarjoumat luovat tiloista innostavia ja leikkiin kutsuvia. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa, mutta henkilöstön vastuulla on luoda tiloihin leikkimaailmojen perustat, jotka täydentyvät lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan.

Meidän pedagogiikassa leikkejä ei siivota koreihin, vaan ne kerätään omille paikoilleen leikkitarjoumaksi seuraaville leikkijöille. Jokaisella leikkiympäristöllä on oma tarinansa, joka kehittyy lasten leikeissä. Kasvattajan mallintaessa leikkitarjoumien rakentamista lapset oppivat yhteisöllisesti pitämään huolta ympäristöstään ja kunnioittamaan sitä. Leikin ollessa pitkäkestoinen, yhdessä aikuisen kanssa voidaan päättää, että leikin voi jättää paikalleen ja sitä voidaan jatkaa myöhemmin. Jokainen ryhmä on sopinut oman siivouspäivän siivoojan kanssa, jolloin tilat järjestetään siten, että pinnat ovat vapaina.

Meillä oppimisympäristöjä on alettu rakentamaan eops:n oppimisen alueiden mukaisesti leikkimaailmoiksi. Meillä kaksi esiopetuksen ryhmää toimivat yhteisissä tiloissa, joissa he leikkivät joustavin pienryhmin. Tiloista löytyy liikuntaleikki-/pelihuone, rakenteluleikkihuone, luovailuhuone sekä kotileikkihuone. Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alue painottuu liikuntaleikki-/pelihuoneessa, jossa fyysinen aktiivisuus on luonteva osa lapsen päivää, siellä on tilaa pelata vaikkapa sählyä, keilata sekä pelata lautapelejä. Huone antaa mahdollisuuden lähteä tutkimaan lasten kanssa mitä lihaksia tarvitset esim. jalkapallon pelaamiseen ja mitä tulee syödä, jotta jaksaa pelata. Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alue painottuu rakenteluleikkihuoneessa, jossa luontaisesti nousee esiin matemaattinen ja teknologinen ajattelu rakenteluleikkien kautta. Ilmaisun monet muodot -oppimisen alue painottuu luovailuhuoneessa, jossa tarjolla on mm. musiikkivälineet, taiteen luomisen välineet, tilaa tanssia ja tehdä erilaisia nukketheateriesityksiä, katsoa lasten esityksiä älytaululta sekä luoda draamaleikkejä. Minä ja meidän yhteisömme sekä kielten rikas maailma -oppimisen alueet painottuvat kotileikkihuoneessa, josta löytyy olohuone eli meidän oma kirjastomme. Olohuoneen lisäksi tilasta löytyy koti ja kauppa. Tilat luovat mahdollisuuksia erilaisiin roolileikkeihin.

Yhteistyö esiopetuksessa

Sallan kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus, kaksivuotinen (tai yksivuotinen esiopetus) ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatku-

"yhteistyö on sitä, että auttaa rakentamaan yhdessä"

mon. Yhteistyön avulla lapsi tuodaan kaiken keskiöön ja huoltajat pääsevät osalliseksi lapsensa opintielle jo varhaisessa vaiheessa. Yhteistyötä tehdään monialaisesti varhaiskasvatuksen, yksivuotisen esiopetuksen ja perusopetuksen lisäksi tilanteesta ja tarpeesta riippuen kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden, yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluntuottajien, erikoissairaanhoidon sekä oppilashuoltoryhmän eri toimijoiden kanssa (koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja). Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista ja sitä tulee arvioida ja kehittää yhdessä lapsen, huoltajan ja monialaisen verkoston kanssa. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun henkilöstö toimii myös aktiivisesti yhteistyössä Paikallinen, vahva koulutuksen järjestäjä – mallin mukaisesti sivistyspalveluiden eri toimijoiden sekä muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Lasten kanssa tehtävässä yhteistyössä painottuu lämmin vuorovaikutus sekä 4K:n periaatteen mukainen toiminta. Lapsille annetaan tilaa ja aikaa vuoropuhelulle yhdessä aikuisen kanssa siten, että aikuinen tarkastelee yhteistä mielenkiinnonkohdetta lapsen ajatusmaailman kautta. Tästä syntyvän yhteisen ymmärryksen kautta aikuinen antaa lapsen johdattaa itsensä leikin maailmaan. Asioiden äärelle pysähdytään ihmettelemään, pohtimaan ja miettimään, näin luodaan tunne merkityksellisestä vuorovaikutuksesta. Lasta tuetaan hänen tarpeidensa mukaisesti itsensä ilmaisemisessa, tarvittaessa tukiviittomia, kuvakommunikaatiota, pikapiirtämistä tai muita vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntämällä.

Kaksivuotisen esiopetuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on lasten keskinäisen yhteistyön vahvistaminen. Lapsia tuetaan toimimaan joustavasti erilaisissa ryhmissä, kunnioittamaan toisia, erilaisuutta ja erilaisia mielipiteitä, harjoittelemaan itsenäisestä ristiriitatilanteiden selvittämistä ja tekemään kompromisseja. Lapsia ohjataan eettiseen ajatteluun (ymmärrys oikeasta ja väärästä). Yhdessä luodaan ryhmän positiiviset säännöt ja toimintamallit. Kaikessa toiminnassa on keskeistä leikkiä sekä vastavuoroisen leikin vahvistaminen.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö kaksivuotisessa esiopetuskokeilussa on olennaista opetuksen laadun ja yhteisön hyvinvoinnin kannalta. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun lapsiryhmän kasvattajat muodostavat tiimin. Tiimi sopii yhteistyön pelisäännöistä toimikauden alkaessa kirjallisesti tiimisopimuksessa, jota arvioidaan säännöllisesti. Tiimin sisäisen yhteistyön tulee perustua avoimuuteen, sensitiivisyyteen, toisen kunnioittamiseen, vastuulliseen toimintaan sekä keskinäiseen luottamukseen. On tärkeä muistaa, että tiimin sisäinen yhteistyö toimii keskinäisen vuorovaikutuksen mallina myös ryhmän lapsille. Tiimin yhteistyön tavoitteena on aina lapsen hyvinvoinnin ensisijaisuus sekä yhdessä sovitut tavoitteet.

Kaksivuotisen esiopetuksen kasvattajat tekevät tavoitteellista yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden, erikoissairaanhoidon sekä yksityisen sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Yhteistyön lähtökohtana on lapsen oikeudet saada oikea-aikaista ja tarpeenmukaista tukea sekä avoimuus suhteessa huoltajiin. Monialaisissa yhteistyöpalaverissa sovitaan aina siitä, miten vastuut jaetaan sekä miten tilannetta toteutetaan ja arvioidaan.

Kaksivuotisen esiopetuksen kasvattajien yhteistyöllä sivistyspalveluiden toimijoiden sekä muiden paikallisten toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta sekä rikastetaan lasten kokemusmaailmaa. Lapsi oppii tuntemaan lähiympäristönsä, tutustuu esimerkiksi paikalliseen historiaan, kulttuuriin, palveluihin, pelastuslaitoksen toimintaan, yhdistys- ja järjestötoimintaan sekä seurakunnan toimintaan. Yhteistyössä huomioidaan aina kaksivuotiselle esiopetukselle asetetut tavoitteet ja toimintaa suunnitellaan sen mukaan.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lasten hyvän ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyön tulee perustua luottamuksen rakentamiseen ja sitä kautta keskinäiseen kunnioitukseen ja tasavertaiseen vuorovaikutukseen. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana edellyttää esiopetuksen kasvattajien aloitteellisuutta sekä avointa ja lämmintä vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia.

Huoltajien ja lapsen näkemykset otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja lapsen oppimissuunnitelman laatimisessa. Kasvattajat keskustelevat kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Huoltajien kokemukset lapsensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta, vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista otetaan huomioon. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua lapsensa esiopetuspäivään sekä toiminnan tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä kasvattajien ja lasten kanssa.

Päivittäinen lapseen liittyvä kuulumisten vaihto huoltajien kanssa on tärkeää. Vuorovaikutuksen tulee olla kannustavaa sekä lapsen kasvua ja oppimista myönteisesti kuvaavaa. Huoltajan ja kasvattajien havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa tuen järjestämisestä, kuljetusavustuksista, kuljetuksista, oppilashuollon palveluista sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevasta täydentävästä varhaiskasvatuksesta. Huoltajien palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintaa kehitettäessä.

Meidän pedagogiikkaan kuuluu, se että lapsi saa opetella omalla tasollaan erilaisia elämän, ilmaisun ja kertomisen taitoja. Tätä harjoitellaan esimerkiksi siten, että lelut kerätään paikalleen ennen kotiin lähtöä ja esiopetuspäivän päätteeksi lapsi kertoo itse päivästä ja oppimisestaan vanhemmilleen. Kasvattaja ei kerro puolesta, vaan tukee lapsen omaa ilmaisua. Lopuksi kiitetään päivästä ja heipataan.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Ennen kaksivuotisen esiopetuksen alkamista lapsia ja huoltajia tiedotetaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun alkamisesta sekä toimintaa ohjaavista periaatteista ja säännöksistä. Huoltajille annetaan mahdollisuus yhteiseen keskusteluun ja ajatusvaihtoon. Ennen toimikauden alkamista lapsille ja huoltajille järjestetään mahdollisuus tutustua kasvattajiin, tiloihin ja toimintaan paikan päällä.

Huoltajille järjestetään alkusyksyllä vanhempainilta, jossa käsitellään yleisiä kaksivuotiseen esiopetuksen kokeiluun liittyviä asioita sekä keskustellaan huoltajien esille nostamista puheenaiheista. Huoltajille annetaan mahdollisuus heti toimikauden alettua myös henkilökohtaisiin keskusteluihin. Siirtymävaiheen alussa on tärkeää panostaa luottamuksellisen ja avoimen yhteistyön syntymiseen. Opettaja laatii syyskuun loppuun mennessä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman (leops), jossa yhdistyy lapsen, huoltajan ja kasvattajien ajatukset ja näkemys lapsen vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista sekä tarpeista ja tavoitteista.

Kaksivuotisen esiopetuskokeilun kasvattajat tekevät tiivistä yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Lasten kanssa käydään tutustumassa kouluun. Tutustumiskäyntejä suunnitellaan yhteistyössä koulun opettajien kanssa. Aktiivisen yhteistyön kautta lapsille luodaan tuttuuden ja turvallisuuden tunne mahdollisimman sujuvaa perusopetukseen siirtymistä varten.

Lapsen siirtyessä toiselta paikkakunnalta kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluryhmään annetaan lapselle ja huoltajalle mahdollisuus tutustua esiopetukseen. Huoltajia tiedotetaan paikallisesta kaksivuotisesta esiopetuskokeilusta, sen toiminnasta, käytännöistä sekä paikallisesta opetussuunnitelmasta. Huoltajan ja lapsen kanssa käydään läpi lapsen edellisessä esiopetuspaikassa laadittu oppimissuunnitelma. Mikäli oppimissuunnitelmaa ei ole laadittu, tehdään lapselle uusi, paikallisen mallin mukainen oppimissuunnitelma.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laajalaisten osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta⁴⁶. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä⁴⁷. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla⁴⁸. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan⁴⁹.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁵⁰. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

⁴⁶ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

⁴⁷ Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

⁴⁸ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁴⁹ Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

⁵⁰ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁵¹. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuviot 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

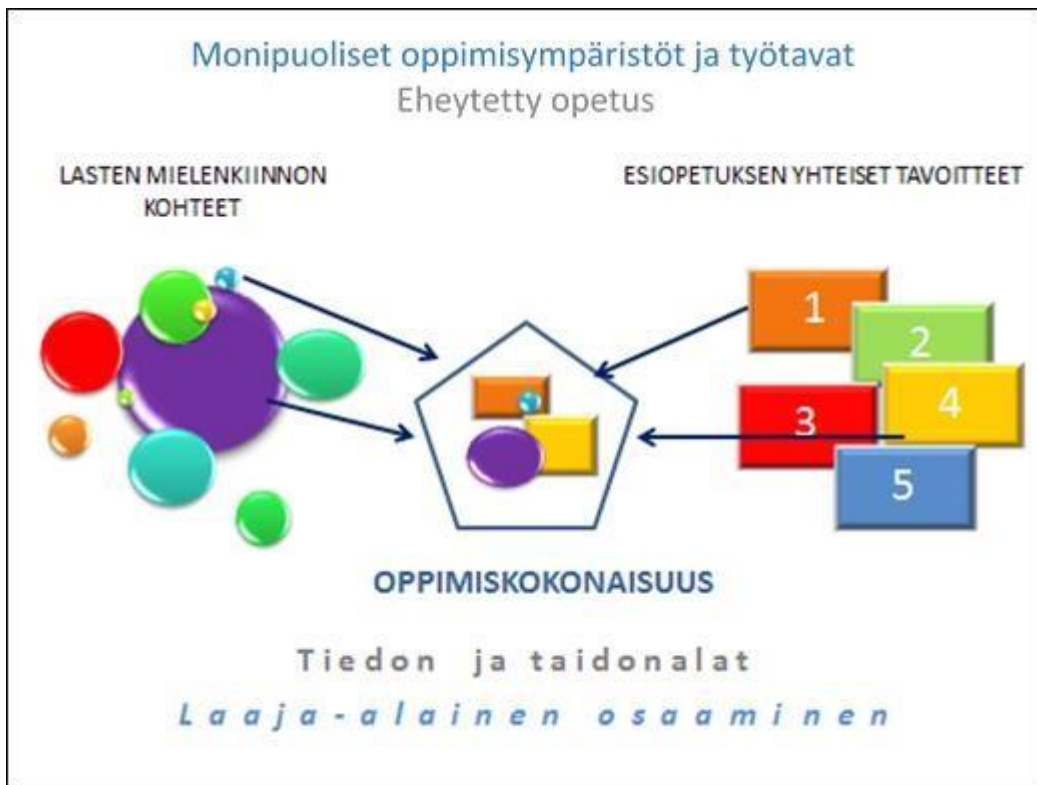
Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

⁵¹ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Kuvio 5. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähisedun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisen viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin

asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
<p>Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.</p>
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
<p>Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.</p>
<p>Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.</p>
<p>Esiopetuksen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.</p>
<p>Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia</p>

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päätelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujohtotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syyseuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittämiseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisuudesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyvät. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esi-merkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnot kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁵². Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielillä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

⁵² Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että kouluissa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan

kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

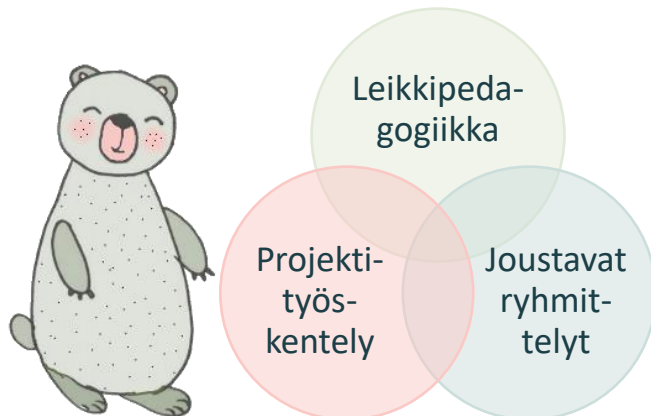
Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen

4.5 Sallan esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Monipuoliset työtavat oppimisen tukena

Kuvio 6. Meijän monipuoliset työtavat

Meijän pedagogiikan työtavat vaihtelevat lapsiryhmän koon, iän, toiminnan sisältöjen, lasten mielenkiinnon kohteiden, tarpeiden sekä kehitystason mukaan. Toimintaa suunnitellaan yhdessä lasten kanssa ja suunnittelun kehyksenä toimivat lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet, tarpeet sekä ominaiset tavat toimia. Lapsi motivoituu ja sitoutuu toimintaan paremmin, kun hän saa olla osallisena suunnittelussa ja kun toiminta tukee lapsen ominaisia tapoja toimia, kuten leikki, ilmaisu, tutkiminen sekä fyysisesti aktiivinen ja matemaattista ajattelua herättävä toiminta. Monipuolisissa työtavoissa hyödynnämme leikkiä, luovuutta, draamaa, erilaisia ilmaisun keinoja, toiminnallisuutta, mielikuvitusta, mediaa ja digitaalisia välineitä sekä käytämme monipuolisesti kehoa ja aisteja. Työtapojen toimivuutta arvioidaan koko ajan projektien edetessä yhdessä lasten kanssa sekä pedagogisissa tiimeissä. Meijän pedagogiikan yhteisiä linjauksia työtavoille ovat leikkipedagogiikka, projektityös-kentely sekä toiminta joustavin ryhmittelyin.

Meidän pedagogiikassa **leikki** on tärkein työtavoista. Meidän pedagogiikan tärkein perusta on hyvinvoiva lapsi, joka saa oppia erilaisia taitoja luontaisesti leikin avulla ja kokea oppimisen iloa. Jotta lapsilla on mahdollisuus oppia leikin kautta, kasvattajat miettivät millaisia leikkijöitä he itse ovat ja hyödyntävät vahvuuksiaan leikeissä. Kasvattajien leikkitaitoja harjoitellaan myös yhdessä erilaisissa tiimeissä. Meillä annetaan tilaa lasten leikkialoitteille ja leikki itsessään on arvokas, joka näkyy siten, että päivässä tärkeintä on leikki ja leikkiminen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Tavoitteenamme on, että kun lapsi tulee esiopetukseen, astuu hän suoraan leikin maailmaan. Yhdessä lasten kanssa kehitämme leikkiä edistäviä toimintatapoja sekä oppimisympäristöjä.

Kuva 1. Mihin leikkiä tarvitaan? (Lähde: Kolmiopeda, https://drive.google.com/file/d/1vyXfhVrUxENb7OyP-n7TrZ5Dkv_TlrcB/view)

Leikkipedagogiikassa kasvattaja rikastaa ja tukee leikkiä, tuoden leikkiin uutta tietoa ja taitoja, joita lapsi saa opetella yhdessä turvallisen ja sensitiivisen kasvattajan kanssa. Leikin merkitys tuottaa lapselle uusia kokemuksia ja avaa mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Leikin keinoin saadaan luotua uusia maailmoja ja rakennetaan tietoa. Lapsi luo merkityksiä yhdistelemällä tuttua ja vierasta mielikuvituksensa avulla. Mielen sisäiset ja ulkoiset toiminnot yhdistyvät eli lapsi ajattelee, kuvittelee ja leikkii samanaikaisesti. Leikin sisällä voidaan luoda uusia tilanteita, joissa lapsi voi kokeilla vapaasti ja uskaltautua aina vain pidemmälle taitojensa harjoittelussa. Leikkipedagogisen otteen omaavat kasvattajat luovat lasten kanssa leikkimaailmoja, joissa on tärkeää tarina, rikas sisältö sekä kasvattajien roolihahmot leikissä. Leikkimaailman sisällä toimiminen kehittää lapsen luovuutta ja ajattelua.

Kasvattajien ajatuksia leikistä ja leikkiä tukevasta työtavasta:

- aikuisen heittäytyminen tilanteisiin tärkeää
- aikuisen aktiivinen läsnäolo
- valmiiksi rakennetut leikkitarjoumat, joita rakennetaan eteenpäin yhdessä lasten kanssa

- lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen ja hyödyntäminen
- leikin ”flowtila”
- leikkiprojektit
- leikin kautta oppiminen

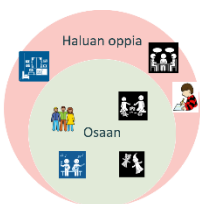
Projektityöskentely on toinen meidän pedagogiikan monipuolisista työtavoista, joka mahdollistaa lapset käyttämään mielikuvitustaan, luovuuttaan, aktiivista liikkumista ja lapset pääsevät suunnittelemaan, toteuttamaan ja leikkimään suunnittelemaansa leikkiprojektia. Projektityöskentely tarkoittaa meidän pedagogiikassa projekteja, jotka etenevät leikin ja leikkimaailmojen sisällä, opimme yhdessä leikin ja tarinallisuuden kautta. Käytämme projektityöskentelyssä työkaluina sekä toiminnan suunnittelussa että arvioinnissa tähti -lomaketta, arviointi -lomaketta (liitteenä) sekä 2-v eops:n checklistaa. Projektien teemat rakentuvat lasten mielenkiinnon kohteista, joita löydetään keskustelujen sekä leikkien ja toimintojen havainnoinnin kautta. Projektin teema voi olla myös lähtöisin esimerkiksi sadusta, laulusta tai lasten kulttuurista. Havainnointi korostuu, kun lapsi ei tuota vielä puhetta. Seurataan, mitä hän ilmaisee eleillään ja liikkeillään. Kasvattajan tehtävä on innostaa, rikastaa ja sitouttaa lapsia projektiin, leikkimään, tutkimaan ja ratkaisemaan asioita sekä linkittää projekteihin 2-v eops:n mukaisia oppimisen alueita sekä lapsen vahvuuksia ja tarpeita. Projektit voivat olla lyhyitä tai pidempiä, jopa koko toimintavuoden mittaisia ja ne voivat laajeta ryhmästä toiseen. Mitä pidempi projekti, sitä sitoutuneempaa lasten ja kasvattajien toiminta on. Projektityöskentelyssä korostuu yhteisöllisyys, läsnäolo sekä oppiva yhteisön perusta, jotka ovat myös meidän pedagogiikan arvoperustaa. Projekteista tuotetaan yhdessä lasten kanssa pedagogista dokumentointia ryhmän tiloihin näkyville, jotta toimintaa voidaan arvioida ja kehittää yhdessä lasten kanssa. Leikkiprojektien pedagogisessa dokumentoinnissa lapset pääsevät pohtimaan oppimaansa ja siten huomaamaan vahvuuksiaan, joka vahvistavat heidän itsetuntoaan.

Joustavat ryhmittelyt tarkoittavat vaihtelevia pienryhmiä, jotka muodostetaan toiminnan mukaan. Meidän pedagogiikkaan kuuluu, että pienryhmät jaetaan pääsääntöisesti kolmella eri tavalla: lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan, kasvattajan pedagogisesti suunnittelemiin ryhmiin tai arpaonnea hyödyntämällä. Joustaviin ryhmittelyihin jakaudutaan aamunuo tiolta ja ne rytmittävät siirtymiä ja toimintaa koko päivän ajan. Pienryhmässä lapsen osallisuus korostuu ja kasvattajalla on mahdollisuus olla lapselle aidosti läsnä. Pienryhmässä kohtaaminen ja vuorovaikutus toteutuvat kiireettömässä ja rauhallisessa arjessa.

Arviointi oppimisen tukena

Pedagoginen dokumentointi on esiopetuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan tietoa lasten elämästä, kehityksestä, ajattelusta, oppimisesta, kiinnostuksen kohteista, tarpeista ja lapsiryhmän toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, joka tuo toiminnan näkyväksi lapsille, huoltajille ja henkilöstölle ja näin ollen mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

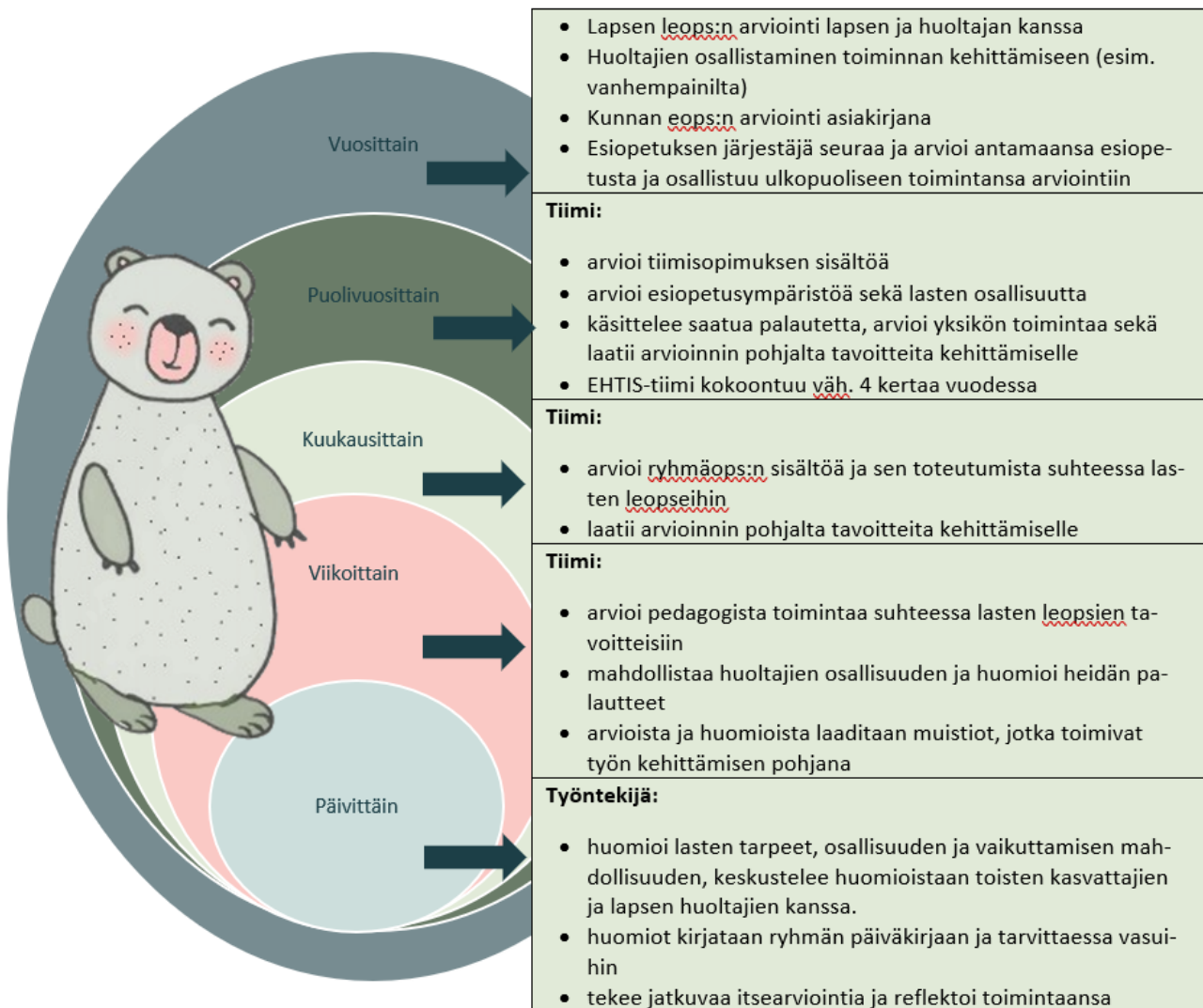
Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on lapsilähtöinen ja aikuisjohtoinen kasvatus ja opetus. Se tuo esille lasten kiinnostuksenkohteet ja tarpeet, joiden pohjalta esim. työtapoja, oppimisympäristöjä ja toiminnan tavoitteita muokataan. Pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa sekä pidemmällä aikavälillä pedagogisen toiminnan arvioinnissa ja kasvattajien itsearvioinnissa. Lapset osallistuvat pedagogiseen dokumentointiin ja heitä tuetaan itsensä arvioimisen opettelussa ja arvioinnin dokumentoinnissa. Meidän pedagogiikkaan on luotu oma malli lasten itsearvioinnille, joka on OHO-itsearviointi (osaan ja haluan oppia). Sitä käytetään lapsen taitotason mukaisilla menetelmillä, kuten kuvat, piirtäminen, kertominen, sadutus, haastattelu, valo-/videokuvaaminen yms. OHO -itsearviointi liitetään lapsen leops:n ja/tai lapsen omaan portfolioon.

Meidän pedagogiikassa panostetaan myös pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseen. Lapsia osallistetaan vahvasti mukaan yhteiseen dokumentointiin, jota reflektoidaan lasten kanssa. Lapset dokumentoivat itse omaa arkeaan, esimerkiksi ottamalla kuvia tai videoita. Heidän kanssaan käydään yhdessä läpi, mitkä kuvat ovat tärkeitä ja merkityksellisiä. Lapsen kanssa pohditaan yhdessä, mitä kuvassa tapahtuu, mitä siinä on opittu ja mitä lapsi haluaa oppia seuraavaksi. Pedagogisessa dokumentoinnissa on tärkeää, että sen tarjoamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin tartutaan. Pidämme säännöllisesti kasvattajien pedagogisia palavereja, joissa opetellaan, arvioidaan ja kehitetään myös pedagogista dokumentointia. Pedagogisessa dokumentoinnissa käytämme työkaluina mm. projekti-työskentelyn tähtimallia sekä arviointilomaketta, 2-v eops:n checklistaa sekä elämän seinää.

Meillä fyysinen tila on osa pedagogista dokumenttia, joka kertoo siitä, millaisia lapsia ja kasvattajia ryhmässä on, miten he toimivat ja mitä he tutkivat, opettelevat ja ajattelevat. Pedagoginen dokumentointi muokkaa oppimisympäristöjen ulkonäköä, käyttötapoja, välineitä ja materiaaleja. Dokumenteilla luodaan ja esitetään lasten omaa kulttuuria, mutta myös kasvattajien ammattitaitoa.

Kuvio 7. Meidän arviointimalli

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Mikäli eri kieli- ja kulttuuriryhmien tai muussa erityisessä tilanteessa järjestettävään opetukseen on tarvetta, esiopetussuunnitelmaa täydennetään.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilas-huolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä⁵³. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatku-
moa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

⁵³ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea⁵⁴. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

54

Valtioneuvoston asetus (422/2012)

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti⁵⁵. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa⁵⁶. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

⁵⁵ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

⁵⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan⁵⁷. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa⁵⁸. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointijankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

⁵⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

⁵⁸ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta⁵⁹. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys⁶⁰. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi⁶¹.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista

⁵⁹ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

⁶⁰ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

⁶¹ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös⁶². Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa⁶³. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti⁶⁴. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen⁶⁵. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla⁶⁶. Päätös on aina perusteltava⁶⁷. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten⁶⁸. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tar-

⁶² Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶³ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

⁶⁴ Hallintolaki (434/2003)

⁶⁵ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁶ Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁷ Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

⁶⁸ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

kistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen⁶⁹. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

⁶⁹ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi⁷⁰. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin⁷¹. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta⁷². Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen^{73,74}. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta 72. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen

⁷⁰ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

⁷¹ Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

⁷² Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

⁷³ Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

⁷⁴ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin⁷⁵ eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös

5.6 Perusopetuslaissa säädettyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa⁷⁶. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla⁷⁷. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Eriyisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä

⁷⁵ Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

⁷⁶ Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁷ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetustyöyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

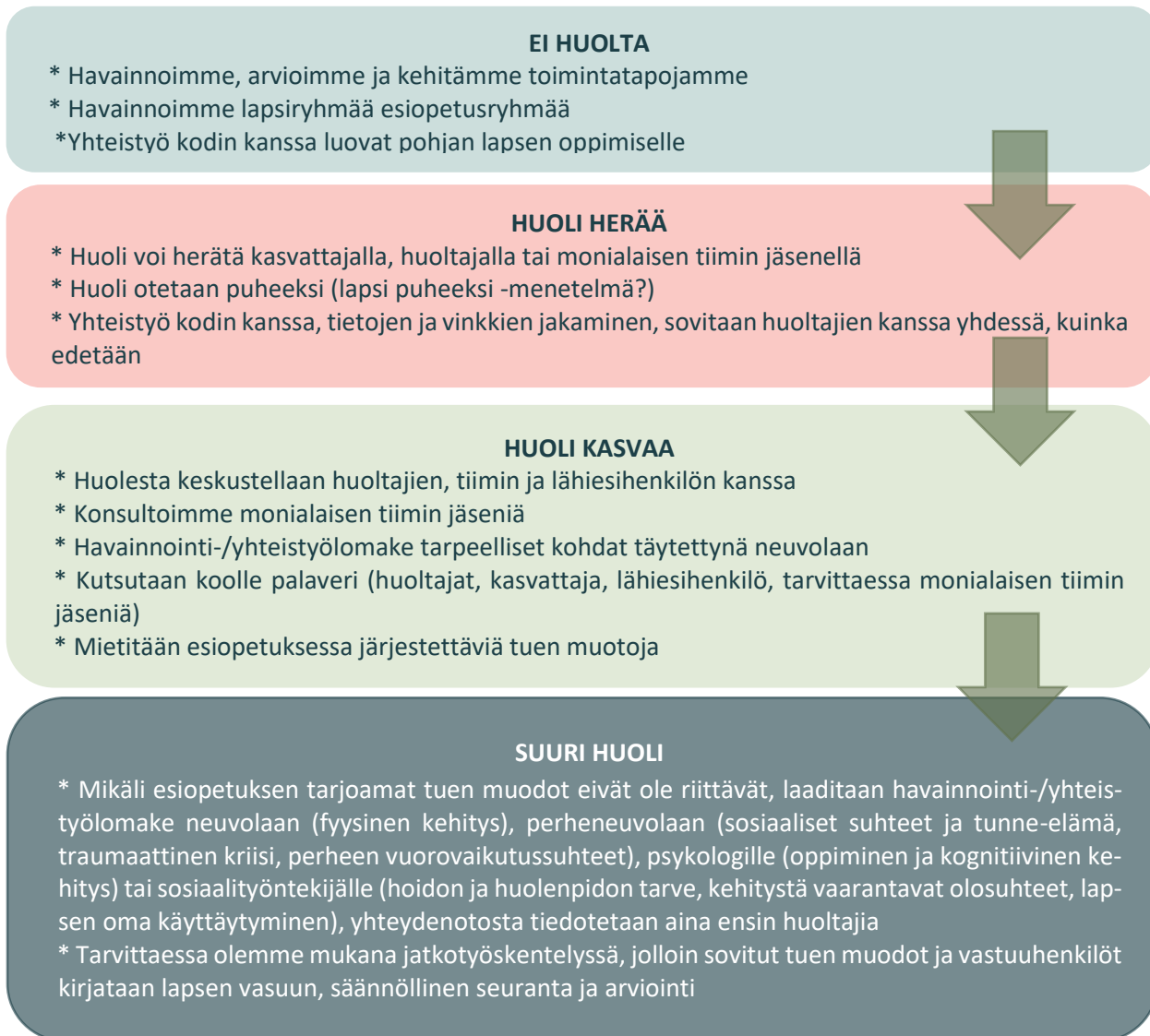

5.7 Kasvun ja oppimisen tuki Sallan esiopetuksessa

Sallassa esiopetus tarjoaa hyvän perustan lapsen kasvulle ja oppimiselle. Lapsen tuki järjestetään kolmiportaisen tuen mallin mukaan ja se on luo eheän jatkumon esiopetuksesta perusopetukseen. Sallassa tuen tarpeita ennalta ehkäistään suunnitelmallisella ja laadukkaalla pedagogiikalla. Lapsen tuen suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi on kasvattajien perustehtävä. Sallassa lapselle luodaan turvallisia ihmissuhteita oppimisen ja hyvän itsetunnon mahdollistamiseksi. Tuki annetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä. Tuki suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan yhteistyössä huoltajien ja muiden lapsen kannalta tarvittavien yhteistyö tahojen kanssa. Lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet, tuen tarpeet sekä lapselle luontainen tapa toimia, olla osallisena ja oppia. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat kaikille kasvattajille heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaisesti. Keskeisintä tuen antamisessa on kasvattajien toimintatavat ja oppimisympäristön muokkaaminen.

Lapsen tukea suunniteltaessa havainnoimme ja arvioimme ensin kasvattajien toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Erityisopettaja konsultoi kasvattajia lapsen tuen tarpeen suunnittelussa ja arvioinnissa sekä tarjoaa erilaisia menetelmiä tuen järjestämiseen. Lapsen tuki on konkreettisia kasvattajien toimintatapoja, joilla tuetaan lapsen toimintaa arjen eri tilanteissa. Tuen portaat ja muodot määritellään aina lapsikohtaisesti tuen tarpeiden mukaisesti. Sallassa erityisen tuen päätöksen tekee sivistysjohtaja. Kun lapsella on tarve tehostettuun tukeen, käydään pedagoginen arvio läpi monialaisessa tiimissä ja siinä päätetään, aloitetaanko lapselle tehostettu tuki.

Kuvio 8. Lapsen tuen polku kasvuun ja oppimiseen liittyvässä huoleessa

Yhteistyö koulun kanssa lapsen oppimisen tukemiseksi

Lapsen kehityksen ja kasvun ennaltaehkäisevä tukeminen aloitetaan Sallan kunnassa jo esiopetusta edeltävinä varhaiskasvatuvuotina, mikäli lapsi on ollut varhaiskasvatuksen asiakkaana. Jos esiopetus on lapsen ensimmäinen kosketus varhaiskasvatukseen, tuen tarpeen arviointi, mahdolliset tukea koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset pedagogiseen tukeen liittyvät päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua.

Teemme huoltajille yhteistyötapaamisissa esimerkiksi vasukeskusteluissa sekä arjen keskusteluissa näkyväksi esiopetuksessa käytettäviä tuen eri muotoja. Kerromme huoltajille erityisopettajan antamasta tuesta sekä muista tarjolla olevista tukipalveluista. Kannustamme ja rohkaisemme huoltajia ottamaan puheeksi mahdolliset lapsen tuen tarpeet niiden ilmetyttyä. Kun tuen tarve ilmenee, keskustelemme asiasta heti sensitiivisesti lapsen ja huoltajien kanssa. Lasta ja huoltajia kuullaan koko tuen prosessin ajan. Kun tuesta keskustellaan, korostetaan lapsen vahvuuksia ja niiden huomioimista tuen järjestämisessä. Lapsen kanssa keskusteltaessa huomioimme lapsen iän ja osaamisen. Hyödynnämme keskustelussa esimerkiksi kuvataukea ja käymme asioita läpi lapsen kanssa leikin kautta.

Esiopetuksen henkilöstö havainnoi, seuraa ja arvioi lasta osana päivittäistä toimintaa ja tekee aktiivisesti yhteistyötä huoltajien kanssa. Huoltajilla on aina mahdollisuus olla mukana, kun lapsen asioita käsitellään monialaisesti ja heillä on oikeus saada ajantasaista tietoa lapsen tukiprosessien etenemisestä. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen sujuvan ja johdonmukaisen arjen sekä yhteisten toimintamallien luomiseksi niin esiopetukseen kuin kotiinkin. Lapsi hyötyy parhaiten siitä, kun kaikki aikuiset hänen ympärillään sitoutuvat toimimaan yhdessä sovittujen toimintamallien ja tavoitteiden mukaisesti.

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset ohjautuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen Sallan kunnassa lastenneuvolan ja erikoissairaanhoidon kautta. Huoltajat saavat terveydenhuollon puolella sekä varhaiskasvatuksessa/esiopeutuksessa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista sekä valinnan vaikutuksista lapsen oppimisen polkuun. Päättöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee sivistystoimenjohtaja.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä⁷⁸.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus⁷⁹.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää⁸⁰. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon⁸¹. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Esiopetuksen toteuttamiseen kuuluvasta kasvun ja oppimisen tuesta määrätään perusteiden luvussa 5⁸².

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus⁸³. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset⁸⁴. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla⁸⁵. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina⁸⁶. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön.

Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla⁸⁷. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa⁸⁸.

⁷⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

⁷⁹ YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁸⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

⁸¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 1 - 2 mom.

⁸² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 6 §

⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 1 mom.

⁸⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

⁸⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 ja 2 mom.

⁸⁶ ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 3 mom. ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 §

⁸⁷ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

⁸⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 15 § ja 17 §

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja⁸⁹. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia⁹⁰.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano⁹¹. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu⁹². Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

⁸⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 11 § 1 - 2mom.

⁹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 25 §

⁹¹ ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 14 § 1 - 4mom.

⁹² Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä⁹³. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin⁹⁴, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalla tai muulle lailliselle edustajalle⁹⁵.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa⁹⁶.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa⁹⁷

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen⁹⁸. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja

⁹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

⁹⁴ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

⁹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (163/2022)

⁹⁶ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

⁹⁷ ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 1 mom.

⁹⁸ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

edellytystensä mukaisesti⁹⁹. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä¹⁰⁰. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta¹⁰¹.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:¹⁰²

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma ● toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu¹⁰³.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä¹⁰⁴.

Terveystieteiden henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen¹⁰⁵.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden es-tämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi¹⁰⁶. Lisäksi heillä on oikeus

⁹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

¹⁰⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 1 ja 2 mom.

¹⁰¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

¹⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 - 4 mom.

¹⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 5 mom.

¹⁰⁴ ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

¹⁰⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

¹⁰⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 2 mom.

saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁰⁷. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta¹⁰⁸. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä¹⁰⁹.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹¹⁰. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus¹¹¹
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta¹¹²
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma¹¹³

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁰⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 3 mom.

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

¹¹⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

¹¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

¹¹² Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

¹¹³ ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, rakenne, tavoitteet ja toimintatavat on kuvattu Sallan kunnan esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmassa. Esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ovat osa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun esiopetussuunnitelmaa. Oppilashuoltosuunnitelma sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma löytyy Sallan kunnan internet -sivulta. Oppilashuollon suunnitelma löytyy myös Sallan varhaiskasvatuksen/esiopetuksen Peda.Net -sivustolta (<https://peda.net/salla/vie/ohjaavat-suunnitelmat/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilun-opet>). Sallan kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen toimintamalli löytyy Sallan kunnan internet- sekä Peda.Net -sivustolta (https://www.salla.fi/wp-content/uploads/2022/06/Kiusaamisen_ehkaisy_ja_puuttuminen.pdf).

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹¹⁴. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹¹⁵.

Sallassa esiopetus järjestetään Kinttalanharjun varhaiskasvatuskeskuksessa. Tarvittaessa laaditaan pedagogiset periaatteet ja ratkaisut järjestettäessä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.

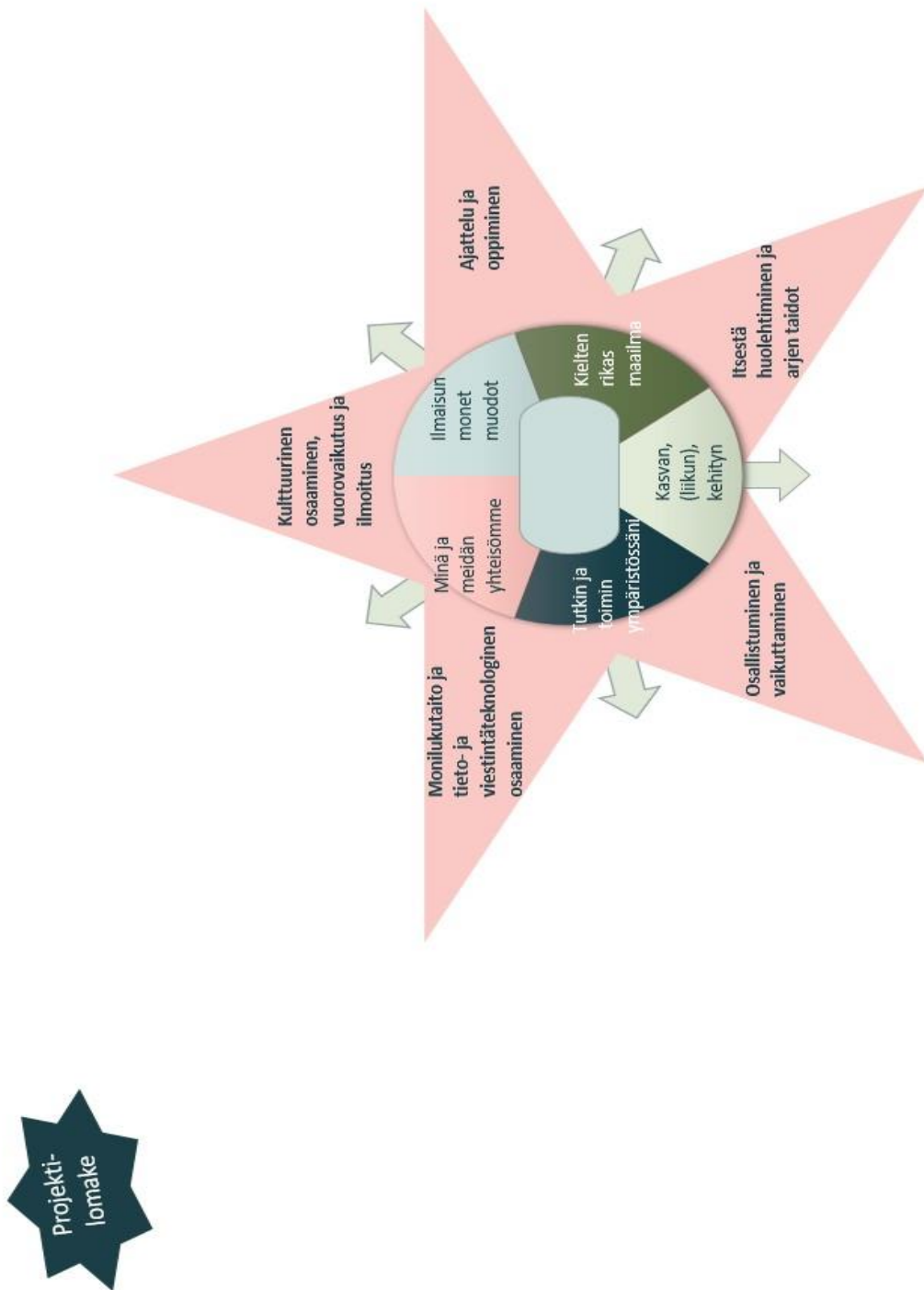
¹¹⁴ Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

¹¹⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

Liitteet

Liite 1. Meidän projektityöskentelyn tähtilomake

Projekti-
lomake

Liite 2. Meidän projektityöskentelyn arviointilomake

Onnistuimme:

Kehitämme:

**Näin teimme projektin näkyväksi
huoltajille:**

**Lasten palaute (miten toteutettu? esim.:
keskustelu, peukut, hymiöt, kuvatuki...)**

Kasvattajien palaute:

Arviointi

- Oppivan yhteisön
- arviointi = kasvattajat
- ja lapset arvioivat
- yhdessä

Toteutettu projekti:

Meijän talon tarina

Tauko: jokaisen tulee sisällyttää päivään vähintään yksi 10 minuutin tauko, mikäli ryhmän tilanne sallii, saa käydä myös aamukahvilla tai hakea kahvin ryhmään ☺

Tiimit (ryhmien tiimit, kahviitiimi/leikkiitiimi ja opetiimi) pidetään joka viikko, ellei toisin mainita.

Kaikki siirtymät porrastetusti ja pienryhmissä.

Esim. ruokailu, pukeminen → Aikuinen istuu alas ja rauhoittaa tilan, lapsi tulee luokse, kohtaaminen, kuulumisten kysyminen, laulu, **leikki**, jne. tilanteessa.

Ennakointi siirtymiin, kerätään yhdessä leikit valmiisiin **leikki**. Joka ryhmällä perjantaisin siivousohjelma. Leikki voi kulkeutua toiseen leikkiin saman leikin jatkussa.

Ryhmien aamupala-, lounas- ja välipala-ajat tähän

Aikaikkuna 1

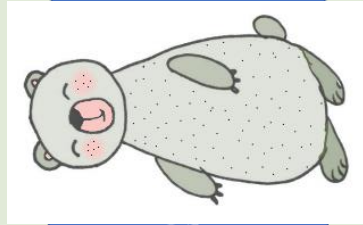
Aamu lähtee kohtaamisesta: katsotaan silmiin, tervehditään, kokoonnutaan Hippiisiin, josta joustavasti, leikin luonnollisesti loppuessa siirrytään keskikerroksen muihin tiloihin aamupalan saakka

Perjantaisin opetiimi klo 7-8

Aamuruuha kaikissa ryhmissä: tila, joka luo rauhaa, johon saa tulla **leikki**, lukemaan kirjoja jne. tila, jossa rauhassa kohdataan

- Essi tai vastaava ope: ruokailutiedot keittölle & **leikki**.
- **leikki** huolehti, että suhdelluvut täsmäivät

Aikaikkuna 2

Aamupalan jälkeen jokaisella ryhmällä sisällä oma

AAMUNUOTIO:

yhteinen, tasavertainen, osallistava, ilmaisuinen, kehollinen, kohtaava kokoontuminen, josta jakaudutaan joustaviin ryhmittelyihin

Aamupala

Aamupalalle siirrytään porrastetusti pienryhmissä. **leikki** kaikille ryhmille **leikki** (jos **leikki** poissa, joku paikalla oleva hyppää spontaanisti tilalle

Aamukuljetukset: Työntöhyppät ja Kottaraiset sopivat

Aikaikkuna 3

Lounas

-Rauhallinen ruokailuhetki
- Kaikki kerralla tarjolla, lapsi päättää itse missä kohtaa mitään syö
- Voi, leipä, maito, vesi jne. pöydässä → lapsi ottaa itse
-Lapsi annostelee ruuan itse/avustettuna

Aikaikkuna 4

välipala

- Pienryhmissä porrastetusti välipalalle
-Kaikki eskarit ulos välipalalta, ottavat vastaan muiden ryhmien lapsia

Kun kaikki lapset ulkona, iltavuoro tsekkaa lataamon yms.

Ulkonakin lelut kerätään yhteisöllisesti

Ryhmät kirjaaavat kuulumisistaan iltavuorolle, mutta lapsi itse kertoo päivästään, kasvattaja tukee. **positiivinen palaute ja pedagogiikka**. Mikäli päivän aikana ollut ristiriitailanteita, selvitetään ne päivän aikana ja huoltajan kanssa voidaan kerrata, esim. että on harjoitettu ihmisenä kasvamista ja tilanne on käsitelty loppuun. Kaikki sanotaan kiitos päivästä ja **leikki**.

- Ennakointi, leikkien kerääminen ajoissa ja **leikki**
-Ryhmän viimeinen työntekijä tarkistaa, että ryhmän tilat kunnossa

Iltapäivä kuljetukset: Työntöhyppät ja Kottaraiset sopivat

Hippien puhelin auki, muut suljetaan klo 16 ja viedään Hippien puukeutumistilan viereisen aikuisten **leikki** ikkunalaudalle